

KADINLARIN EĞİTİMİ VE YURTDIŞI ÇALIŞMALARI

el-Hamdülillahi rabbi'l-âlemîn. Hamden kesîran tayyiben mübâroken fîhi alâ külli hâlin ve fî külli hîn. Vessalâtü vesselâmü alâ hayra halkihî seyyidinâ ve senedinâ ve mededinâ muhammedini'l-mustafâ ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebi'a bi-hedyihî bi-ihsânin ilâ yevmi'l-cezâ. Emmâ ba'dü:

Çok aziz ve çok muhterem misafirlerimiz, sevgili kardeşlerim!

Sizler davetimize icabet ettiniz.

Allah razı olsun.

Dört gün misafirimiz oldunuz. Bu çeşit aile eğitim çalışmalarının onuncusunu, belki rakam daha da yüksektir, dördüncü günüyle tamamlamış oluyoruz.

Galiba bu çeşit eğitim çalışmaları bizim camiamızın ortaya koyduğu bir icat, bir buluş oldu. Daha önceden emsalini ben duymadım. İlk önce bizim Avustralya'daki kardeşlerimiz, oradaki müslümanları yılbaşı tatilinin mülevvesâtından uzak tutmak için büyük şehirlerden uzakta, çok büyük ve güzel mekanlar

kiralayarak, çoluk ocuk bütün aileyi Őehir-
den çekerek 8-10 gün, 11-12 gün böyle bir
program tertip ederek bu güzel âdeti baŐlat-
tılar.

Bu âdetin güzelliği Őuradan kaynaklanı-
yor: Bir kere eğitim çalışmaları, hadıs-i Őerif-
lerle âyet-i kerimelerle sabit, en sevaplı a-
lıŐmalardır; Őek ve Őüphe yok. Müslümanın ya
alim olması ya talebe olması lazım, ya öğre-
tici ya öğrenici olması lazım. Bunun dışında
bir Şey olursa helâk olacağı hadıs-i Őeriflerde
ihtar edilmiş. O bakımdan devamlı bir öğre-
tim faaliyeti içinde olmamız gerekiyor ve,
rtbet'l-ilmi a'le'r-rutebi. "İlim rütbesi
rütbelerin en üstünü." olduğundan, en üstün
rütbeye doğru devamlı bir çalışma içinde ol-
mamız gerektiğinden bu çalışmalar sevaplı,
kıymetli ve yerli yerinde faydalı çalışmalar.

a. Aile EĞitim alıŐmalarımız

Biz, eğitim çalıŐmalarında kadınların
mağdur durumda olduğunu tespit etmiştik ve
hanımların eğitim sahasındaki hizmetlerden
daha az faydalanmasını engellemek, fayda-
lanmayı arttırmak için neler yapabiliriz diye
düşünmek zorunda kalmıŐtik, çok çeşitli a-

lışmalar ile bu eksikliği telafi etmeye gayret etmiştik.

Mesela benim hayretle tespit ettiğim bir husus var: Bizim eski Selâtin camilerde bile doğru düzgün bir kadın mahalli, doğru düzgün bir kadın abdest alma yeri, doğru düzgün bir onlara özel olarak ayrılmış mekân yoktur. Evet, önüne birkaç baraka paravana filan koyarak bazı kısımlarda, “Kadınlar şurada namaz kılsın.” diyorlar ama birisi höngürdeyip o tarafa gittiği zaman da birisinin önüne çıkıp, “Dur burası kadınların yeri!” demesi gerekiyor. Yani planda programda bu düşünülmemiş.

Bir de, Süleymaniye Camii’nde Cuma’ya gitmiştik, orada komik bir durum hâlâ gözümün önündedir. Kızcağızın birisi, galiba üniversiteli filan olmalı, erkekler gibi kollarını sıvamış. Kız, hani bazı uzun saçlı erkekler oluyor, öyle değil kız olduğu kesin, %100, orada şek şüphe yok. Erkekler gibi kollarını sıvamış ve o Süleymaniye Camii’nin girişindeki sıra sıra çeşmelerden bir tanesinde erkekler gibi abdest alıyor ve hiç yadırgamıyor.

Kızcağız çok değişik bir muhitin şeyi ama namaza geliyor, demek namaz kılmayı düşünenecek kadar da bize yakın güzel bir durum. Ama kız kollarını sıvamış, bir kızın kollarının bu kadar böyle erkekler tarafından görünmesi doğru değil; bacaklarının dizlerine kadar görünmesi doğru değil filan gibi bir şeyi hiç düşünmeden çok masum orada abdest alıyordu. Tabii ben bir taraftan sevindim, bir taraftan üzüldüm, bir taraftan da düşündüm; “Niye hanımlar için bir camilerde özel yer yok!”

Antep’te kalyoncu kardeşlerimiz Kalpen fabrikasının sahipleri bir güzel cami yaptırmışlar; “Hocam bir cami yaptırдық, gel gösterelim.” dediler, gittim gezdim. Dedim;

“Bunun kadınlar kısmı neresi?”

E hocam şu yukarısı kadınlar kısmı.

Olmaz.

Nereden girecekler buraya, nereden çıkacaklar?

Erkeklerin arasından omuz omuza sürtüne sürtüne mi çıkacaklar?

Erkekler cemaat boşalırken onların arasında sıkışarak, itişerek hani vapura girer gibi trenden çıkar gibi mi olacak?

Nerede bunun ayrı merdiveni, ayrı mekânı hani? vesaire filan. Kendilerine o tarzda ikazda bulundum. Tabii plan olmuş bitmişti. Düşünülmüyor bu çeşit şeyler.

Biz bunları telafi etmeye çalıştık. Mesela bir hanımların dergisi olması lazım; hanımlar kendi aralarında böylece eğitimlerini ve haberleşmelerini, birbirlerine bilgi aktarımını sağlasınlar diye düşünmüştük.

Ayrıca hanımlar dernekleri, şu anda sayısını ben söyleyemeyeceğim ama herhalde Anadolu'da büyük bir yekûn tutuyor bu bizim hanım derneklerimiz. Muhtelif illerde ilçelerde beldelerde var. Dernek kursunlar, çocuklarını yetiştirsinler, eğitim çalışmaları yapsınlar, birbirleriyle toplantılar yapsınlar, İslâm'ı öğretsinler ve topluluğa faydalı olsunlar diye bu dernek çalışmalarını tavsiye etmiştik.

İşte bu bizim aile eğitim programlarında bir kere beyler bir eğitim görüyorlar. Beyler zaten camide Cuma hutbesi dinlerler, vaaz dinlerler, imam hatip okulları ve diğer mües-

seselere çok daha rahat gidebiliyorlar. Ötekiler gibi başörtü problemleri yok. Beyler bir eğitim görüyorlar ve çok kaliteli bir eğitim görüyorlar.

Bugün burada herhalde herhangi biriniz çıksa konuşma yapsa buradaki konuşmaların kalitesinden memnunluğunu ilk önce dile getirecek. Burada birinci sınıf mütehassısların çok önemli konularda, yani laf ebeliği değil önemli konularda, hayatî konularda çok kıymetli bilgiler verdiğini herkes muhakkak ilk önce dile getirecek. Bu bakımdan kıymetli ihtisaslara sahip, kıymetli mesleklere müntesip kardeşlerimiz buralarda çok önemli konular hakkında, stratejik konular hakkında bilgi sahibi oluyorlar. Türkiye müslümanlarının, dünya müslümanlarının durumlarıyla ilgili ve istikbale yönelik programlarıyla ilgili malzeme kazanıyorlar.

Bu bakımdan beyler eğitiliyor, görgü ve bilgileri artıyor. Ben şahsen kendimi, bu işlerde çok yakından meşgul olduğum halde, görgü ve bilgisi artanların başında hissediyorum. Çünkü karşımızda o sahanın birinci sınıf

uzmanı konuşuyor ve bizi çok kıymetli bilgilerle bilgilendiriyor.

Hanımlar için ayrı bir eğitim oluyor. Onlar için ayrı konuşmacılar, ayrı toplantı salonlarında onlara ait meselelerle ilgili konuşmalar yapıyorlar. Hanımların bu çeşit eğitimlere çok ihtiyaçları var, fevkalade ihtiyaçları var. Çünkü rahmetli Nurettin Topçu Hoca hatırımıza geldi şu anda. Onun *Yarınki Türkiye* diye bir kitabı var, orada diyor ki; “Yarınki Türkiye’yi tesis edecek, kuracak olan idealistlerin tezatlara göz yummayan insanlar olması lazım.” Yani bu ne perhiz bu ne lahana turşusu! Zıtları beraber yaşayan insanlar var toplumumuzda, böyle olmaması lazım.

Mesela bir, şu anda rahmetli oldu, hacı dedeyi hatırlıyorum. Boğaziçi’ndeki bir güzel çamlık araziye Hocamızı davet etmişti. Kendisininmiş, içinde de iyi su çıkıyormuş, bir de güzel binası var. Bizi de çağırdı orada çamlar arasında çok güzel [bir yer.]

Hacı baba, ak sakallı, sevimli, sempatik, tatlı dilli, güleç yüzlü, yetmişlik, eli bastonlu, akıllı, zeki bir insan. Bir söz söyledi başımdan aşığı kaynar su dökülmüş gibi oldu. Hocamıza

söylüyor ben de kenardan kulak misafiri oluyorum, duyuyorum;

“Güzel yer değil mi hocam?” diyor.

Hocamız da;

“Evet, Allah bağışlasın, maşaallah.” [dedi.]

E güzel bir yer hakikaten; mis gibi çam kokusu, tertemiz su vesaire.

“İşte hocam, bizim torunlar filan da kız arkadaşlarını alırlar, buraya arada haftada gelirler çok güzel eğlenirler burada. Tabii gençlik hocam değil mi?” diyor.

Yani hacı baba zihninde namazla, niyazla, takvâ ile evlilik öncesi flörtleri yan yana bulundurabiliyor. Camimizin cemaati olan, beş vakit namazı camide cemaatle kılan bir bakkal amca *er-rızku alellah* levhasının yanında şarap, votka ve içki şişelerini koymaktan bir rahatsızlık duymuyor. Yani hem gelen gelsin gelmeyen gelmesin [mânasına] *er-rızku alellah* diye yazmış, “Rızkı Allah verir, benim korkum yok.” demiş hem de içki şişelerini sıralamış. İkaz ettiğiniz zaman da;

“İçkinin haram olduğunu da biliyorum ama hocam!” diyor, “Haram, tamam, biliyorum ama onu koymazsam müşteri gelmiyor.” diyor.

E o zaman *er-rızku alellah* levhasını indir çünkü sen ona inanmıyorsun. Yani müşteri gelsin diye Allah'ın haram kıldığı; satışını da haram kıldığı, naklini, sunmasını, hamallığını bile haram kıldığı bir şeyi sen oraya koyuyorsan, kaldır o zaman *er-rızku alellah* levhasını. Çünkü sen ona inanmıyorsun. Hem o var, hem besmele var, hem de içki şişeleri var; tezatlı.

Türkiye'nin müslümanları tezatlar içinde yaşıyor ve tezatlardan rahatsız olmuyor. Hacı babadır, hacı efendidir, hacı hanımdır, hatta hacı kızdır; düğünlerinden el-aman! Düğünlerine gidemezsiniz.

Bizim mahallede yani İstanbul'un dışında bir yerde oturuyorduk. Karşımızda beş vakit camiye gelen komşumuz diyor ki;

“Hocam benim kızım evlenecek. Lütfen evinizden çıkın gidin.” diyor bize. Karşı komşumuz; “Bugün saat filanca vakitten sonra lütfen evinizden çıkın gidin.” diyor bize.

Kendi evimizde bizim durmamızı istemiyor ve bunu üzüntü içinde söylüyor. “Durmayın hocam.” diyor, “Ben aileme hakim olamıyorum, olamadım yani ailemin içinde bir benim.” diyor.

Beş vakit namaza gelen oturaklı bir insan, şuurlu bir müslüman, sözü sohbeti ciddi, muhakemesi sağlam bir insan; “En iyisi görmeyin hocam kahrolursunuz.” diyor.

Biz de kalktık gittik, hakikaten o gece saat bire kadar bir yerlerde dolaştık, vakit geçirdik, misafirlikten sonra döndüğümüzde baktık ki sokak iki taraftan kesilmiş, kızlar erkekler kol kola yani evlenmemiş kızlar erkekler kol kola. Halay mı derler ne derler, gecenin o vaktinde hâlâ bitirmemişler, hızları geçmemiş, hâlâ orada hoplayıp zıplıyorlardı. Yani görmeyelim dedik ama genede ucundan kenarından faciayı görmüş olduk.

b. Nureddin Topçu ve Yarınki Türkiye Kitabı

Tezat! Yani iman ile, takvâ ile telifi mümkün olmayan halleri de hazmediyor müslüman!

Nurettin Topçu *rahmetullahi aleyh* ihvânımızdı, Allah mekânını cennet etsin. Diyor ki; “Yarınci Türkiye’yi yani güzel Türkiye’yi kuracak olan insanlar tezatları kabul etmemeli. Tezatlara boyun bükmemeli, tezatlara razı olmamalı, zıtlıkları sinesinde yaşatmamalı. Müstakim olmalı, tam olmalı, yarım olmamalı, bir öyle bir böyle, bir sevap bir günah gitmemeli!” demek istiyor.

Hanımların eğitimi bu bakımdan çok önemli. Hanımlar takvâ yönünden çevreleri dolayısıyla, hanım günleri dolayısıyla, misafirlikler dolayısıyla; yüzükler, takılar, tuvaletler, boyalar, berberler vesaire dolayısıyla erkeklerden biraz daha acınacak durumda, daha geride oluyorlar ve tabii düşünlerinde bu patlak veriyor; oyunlar, çalgılar, dekolte kıyafetler, danslar vesaireler olarak karşımıza çıkıyor. Tabii olmaması gereken durum.

Onun için kadın eğitimi çok önemli. Ve bizim bu aile toplantılarında, programlarında kadınların da eğitilmesine gayret sarf ediliyor, bu güzel. Yani hem beyler çok kaliteli konularda eğitiliyor hem de hanımlar kendileriyle ilgili konularda eğitiliyor. Bu gibi şeyle-

rin devamlı söylenmesi, anlatılması, ikaz edilmesi lazım. Emr-i mâruf nehy-i münkerin sürmesi lazım geliyor. Kadınların eğitimi oluyor, kadınlar bir de dinlenmiş oluyorlar.

Elhamdülillah bizim hanımlarımız her birisi birer kahramandır. Çünkü gerçekten hadîs-i şerîfte Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz; “Kadının çocuğunu büyütmesi, emzirmesi, yetiştirmesinin cihat.” olduğunu bildiriyor. Gerçekten kahramandır çünkü kaç tane çocuğu peş peşe olmuştur; birisi omuzunda, birisi kucağında, birisi eteğini tutmuş, birisi şöyle birisi böyle, hepsiyle uğraşiyor. Onları da bir rahat ettirmiş oluyoruz, yani güzel bir yer seçiyoruz; ya bir deniz kenarı olsun ya bir dağ başı olsun, manzaralı, safâlı bir yer olsun diyoruz. E hanımlar da biraz yemek yapmasınlar ev işleriyle uğraşmasınlar diyoruz. Bu da bir güzel husus oluyor.

Ondan sonra çocuklar. Çocuklar için ayrı program yapılması da çok güzel. Bizim pedagog kardeşlerimiz var; çocukları yetiştiriyorlar, el işleri vesaire ile meşgul ediyorlar, çeşitli bilgiler veriyorlar. Bazen çocukların ara-

sında da erkek çocuklar kız çocuklar, büyük çocuklar küçük çocuklar diye bir tasnifte yapılıyor ve ondan sonra böyle bu toplantıların arkasından da bir sergi sergilerler onlar, eserlerini gösterirler. Bu da tabii güzel bir şey oluyor.

Bizim bu arada beraberce biribirimizi daha yakından tanıma fırsatını yakalamış oluyoruz. Yani ihvânız, yüzbinlerceyiz, milyonlarcayız, muhtelif şehirlere dağılmışız. Bu gibi toplantılarda bir araya geliyoruz, tanışıyoruz. Hanımlar tanışıyor, biz tanışıyorsak hanımlar tanışmıyorsa hanımlar tanışıyor, çocuklar tanışıyor. Bizim temennimiz buradaki bu tanışmaların daha sonra devam etmesidir. Yani isteriz ki buradaki tanışmalarını kardeşlerimiz daha kuvvetli bir tarzda müteakiben, bu toplantılardan sonra devam ettirsinler.

O bakımdan bu çalışmaların çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Zaten bu hususta da camiamızda bir çeşit icma meydana geldi. Avustralya'da başladı, İsveç'teki kardeşlerimiz de aile eğitim programları tertipledikler, Almanya'daki kardeşlerimiz tertipledikler,

Hollanda'daki kardeşlerimiz bizi çağırıyorlar. Muhtelif yerlerde bunların yapıldığını gördük. Mesela kış aylarında yine böyle bir aile eğitim çalışması [için] İsveç'teydik. "Sanıyorum onuncu değildir." deyişimin sebebi o, yani onlar hesaba girmiyor. Halbuki muhtelif yerlerde bu çeşit çalışmalar çok.

Avustralya'da da geçen sene 11 gün bir üniversiteyi topluca tutarak, yani binlerce dönümlük bir üniversiteyi her çeşit tesisleriyle, ovasıyla, çayırıyla, gölüyle tutarak 11 gün çok güzel eğitim yapılmıştı ve çok da faydalı olmuştu. Yüzlerce müslüman orada, günahlardan uzak ve hıristiyan toplumun şeyinden tamamen ayrı İslâmî bir program görmüşlerdi.

Bunların devamını dileriz. Daha geliştirelerek, daha başarılı tarzda tekrar tekrar yapılmasını temenni ederiz. Çünkü sonuçları gerçekten müspet oluyor ve çok güzel müspet sonuçlar alıyoruz.

Muhterem kardeşlerim!

Allah'a hamd ü senâlar olsun, Allah bizi müslüman eylemiş. Üzerimizdeki nimetleri sonsuzdur ama bu nimetlerin en başında müs-

lüman olma nimetimiz geliyor ki Allah'ın razı olduğu din üzeriyiz.

Ve radîtü lekümü'l-islâme dînâ. “Allah'ın razı olduğu din üzereyiz.” Bu çok güzel bir şey.

Acıyorum bu gayrimüslimlerin zavallı perişan hallerine. Ne kadar gayretler sarf ediyorlar, ne kadar çalışıyorlar [kendi bâtıl yolları için!] Mesela şu Afrika'daki hıristiyanların durumu, Amerika'dakiler, Avrupa'dakiler, Japonlar... yani harıl harıl çalışıyorlar, mallarını infak ediyorlar. Teşkilatlar gece gündüz faaliyette, eğitim çalışmaları vesaireler yapıyorlar ama;

فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ

*Fe-se-yünfikûnehâ sümme tekûnü aleyhim hasraten sümme yuğlebûn.*¹

Yani hepsi boşa, hebâen mensûrâ olacak faaliyetler oluyor, ömürleri boşa geçiyor.

Avustralya'da bizim tahsilsiz kardeşlerimizden bir tanesi şeker komasına girmiş. İlkokul diploması bile yok, tahsilsiz. Hastaneye

¹8/Enfâl, 36.

kaldırmışlar koma halindeyken. İşte serum takmışlar tedavi etmişler, komadan uyanmış, ayılmış. Bakmış yanında bir ihtiyar Avustralyalı duruyor bir de bu taraftan genç bir Avustralyalı ermeni menşeli. Nedir durum filan, o da hasta.

Bizim çarıklı, tahsilsiz kardeşimiz o yaşlı Avustralyalıya demiş ki; “Ya bak hastaneye düşmüşsün. Belki ölecektin zor kurtuldun ama kurtulsan bile ölümün yakın. Müslüman olsan da âhiretini kurtarsana be adam!” demiş. Yani böyle boş bir şey üzere ömrünü geçirmişsin, sona gelmiş öleceksin, ebedî cehennemde cayır cayır yanacaksın. Müslüman ol da âhiretini kurtar bari demiş.

Tahsil önemli değil ihlâs önemli. Nasıl müessir konuştuysa ihlasın tesiri başka oluyor, adam müslüman olmuş. Yani Avustralyalı şahıs bu haklı şey karşısında müslüman olmuş.

Biz elhamdülillah müslümanız, bu büyük bir nimet, bunu biliyoruz ve İslâm'ın ne kadar güzel hükümler, ne kadar güzel prensipler ihtiva ettiğini İslâm'ı inceleyen müslüman olmayan insanların kitaplarından okuyoruz. Sonra onlar o prensiplerin güzelliğinden

İslâm'a geliyorlar, hidayete eriyorlar, müslüman oluyorlar. Yani ilk önce bîtaraf olarak incelemişti. Bir insanın dinini değiştirmesi kolay bir olay değil. Alışkanlıklarını bırakması, muhitini bırakması çok zor bir şey.

Danimarka'da bir müslümanla görüşmüştük; "Bizim çilemiz katmerlidir." diyor, "Çünkü biz müslüman oluyoruz bizi bütün eski muhitimiz reddediyor; babalarımız, akrabalarımız, arkadaşlarımız, 'Sen müslüman oldun.' diye reddediyor. Sizinle de aramızda lisan vesaire bakımından duvarlar olduğundan sizin içinize de giremiyoruz. Oradan da kopmuş oluyoruz. Böyle bir katmerli çilenin içinde bulunuyoruz." diyor.

Tabii bu zor işi başarmaları düşüncelerinin doğruluğundan, araştırmalarının kendilerine verdiği hakikatlerin karşısında tahammül edilmez kuvvette hakikatler olmasından. Bakıyorsunuz bir profesör müslüman oluyor, bakıyorsunuz bir filozof müslüman oluyor. Yani bir filozofun müslüman olması milyonlarca insanın müslüman olmasından daha önemlidir. Çünkü filozof yani mesleği düşünmek olan insan ve bütün düşünce ekollerini

bilen insan. Ve bütün ekonomik ve felsefi sistemleri hazmetmiş olan bir insan hepsini geçiyor ondan sonra geliyor müslüman oluyor. Çok önemli bir hadise.

Yahudi. Mesela Meryem Cemile'yi düşünüyorum ben daima. Yahudi kızı. Amerika'da yetişmiş, Hıristiyanlığı tanımış, Hıristiyanlığın bir mezhebine girmiş orada da tatmin olmamış. Üniversitede felsefe bölümüne geçmiş, orada okumuş orada da tatmin olmamış, sonunda İslâm'ı incelemiş müslüman olmuş.

Bütün bunlar gösteriyor ki elhamdülillah hak yol üzereyiz. Elhamdülillah aklı başında herkesin sonunda gönül verdiği, bağlandığı yol üzereyiz ve bizim dinimiz bize o kadar güzel prensipler veriyor ki, menfî propagandalar bir tarafa, sevgi dolu insanlar olarak herkese hayrımız dokunmuş ama takdir edilmiyor.

Mesela Sırplar'ın bugün Osmanlı düşmanlığının mânası ne?

Yani ne diye düşmanlık ediyorsunuz ki yedi asır sizi yaşatmışlar? Orayı fethettikten sonra sizin şu gün bize uyguladığınız prensip-

leri Osmanlılar uygulasalardı sağ olacak mıydınız?

Ermenilerin bize düşmanlığının izahı ne?

Bir tek kelime var izahı olabilecek, nankörlük. Nankörlük çünkü biz Anadolu'yu fetih etmişiz kiliselerine dokunmamışız, ailelerine dokunmamışız, inançlarına vesairelerine baskı yapmamışız. Evleri barkları, her şeyleri mahfuz olmak şekliyle yedi, sekiz, dokuz asır yaşamışlar, şimdi de bize düşmanlık yapıyorlar.

Bu Amerika'nın moda olduğu zamanda, ondokuzuncu yüzyılda veya yirminci yüzyılın başlarında bizim Doğu Anadolu'daki ermenilerden bazıları, şimdikilerin İstanbul'a gelip çalıştığı veya Almanya'ya gidip çalıştığı gibi, yeni bir kıta imkanlar çok, Amerika'ya gidip çalışırlar gelirlermiş ama hanımlarını burada bırakırlarmış.

Bir tanesine sormuşlar demişler ki; “Niye hanımını da götürmüyorsun?”

“Ben aptalmıyım!” demiş, “Hanımımı oraya götürür müyüm. Hanımım burada namuslu, emniyet içinde, huzur içinde yaşıyor.

Ben gidiyorum çalışıyorum geliyorum. Aptalmıyım, öyle bir muhite hanımımı götürür müyüm?”

Bizim kardeşlerimizden birisi var şu an Moskova’da çalışıyor; “Kaç tane kilit vurarak dairemizde öyle oturuyoruz.” diye anlattılar. Yani dış kapıyı kitliyor, ondan sonra öteki kapıyı kitliyor, bir kilit daha asıyor, asma kilit asıyor vesaire. Yani evimizde hapis gibi yaşıyoruz. Her gün Moskova’da şu kadar insan öldürülüyor, yani parasına tamâen öldürülüyor. Emniyet yok, şey yok ama Türkiye’de huzur içinde yaşamışlar, İslâm âleminin her yerinde huzur içinde yaşamışlar. Çünkü İslâm onlara zimmetine alınan şahısların mallarını, canlarını korumayı emrediyor.

Malum müslüman askerler Suriye’de bir şehri fethetmişler; Hama veya Humus. Gayrimüslimlerden vergilerini filan almışlar. Fakat Bizans kuvvetli bir ordu hazırlamış oraya geldiği zaman bakmışlar ki şehri terk edip çekilmek icap edecek. Bütün gayrimüslimlere aldıkları vergileri iade etmişler orada.

Buyurun!

E niye?

Biz bu vergileri sizin canınızı, malınızı garanti etmek şeyiyle almıştık. Şu anda sizi savunamıyoruz. Düşman ordusu çok kuvvetli geliyor, bizim de askeri yönden çekilmemiz lazım. Çekilmemiz gerektiğinden bizim bu vergileri almaya hakkımız kalmadı, bu vergileri size iade ediyoruz demişler. Yani müslümanın kendisinin ülkesindeki gayrimüslümlere dokunmaması, merhamet etmesi, canının malının, onların emniyet içinde olması bu anlayıştan kaynaklanıyor.

Şimdi İslâm, sevgi dini olmasına rağmen menfî propagandalarla kasıtlı olarak kılıç dini, kılıçla yayılmış din, kan ile yayılan bir inanç gibi gösteriliyor. Biz de o menfî propagandaların üstünde ve dinimizin esaslarını bilen insanlar olarak elhamdulillah sevgi doluyuz.

Yani Mevlânâ'nın Mesnevî'sini okursanız ne çıkar?

Yunus'un Dîvânı'nı okursanız, Eşrefoğlu Rûmî'nin şiirlerini, ilahilerini okursanız ne çıkar?

Bir tek kelimeyle aşk-ı hakîki denilen ilahî aşk, sevgi, muhabbet, yani bütün satır-

lardan yoğun bir şekilde o sevgi taşıyor, fıskırıyor. O sevgiyle doluyuz, yani müslüman olduğumuz için, tasavvuf terbiyesi aldığımız için; nefsi yenmek, başka insanlara merhamet etmek, yaradılanı yaradandan ötürü hoşgörmek, kusurlarını bağışlamak, birisinin gönülünü almaya çalışmak, gönül yapmanın Kâbe'yi imar etmek gibi olduğunu düşünmek sebebiyle sevgi doluyuz.

c. Ümmet Anlayışımız

Ve bütün insanlara, dünya üzerindeki insanlara Ümmet-i Muhammed olarak bakıyoruz. Çünkü Peygamber Efendimiz'in devri başladıktan sonra ondan sonraki insanların hepsi Peygamber Efendimiz'in ümmeti olma şansına, potansiyeline, imkanına sahiptir; Ümmet-i dâvedir. Mesajı alırlarsa, İslâm'ı iyi öğrenirlerse, hakkı kabul ederlerse Allah'ın davetine icabet etmiş olurlar, müslüman olurlar, kabul ederlerse hidayete ermiş olurlar. Onun için müslüman olanları kardeşimiz diye bağrımıza basıyoruz, henüz müslüman olmayanları da bir gün gelir müslüman olur diye o gözle görüyoruz.

Bunu Şu bakımdan söylüyorum. Tabii günlerdir burada Türkiye'nin problemleriyle ilgili konuşmalar yapıldı. Bu konuşmaların incelenmesinden anlaŐıldıđına göre bize karşı menfı hisler besleyen, bizim aleyhimize çalışan insanlar da var ama bizim onlara karşı bakıŐımız böyle. Biz onları Peygamber Efendimiz'in ümmeti olma potansiyeline sahip insanlar olarak görüyoruz ve dvete, ilahı davete icabet ettiği zaman, müslüman olduğu zaman da kardeşimiz olarak bağrımıza basıyoruz.

Bu kadar sıcak hislerle doluyuz, herkese karşı iyi niyet besliyoruz. Bir pop mzikisi müslüman olduğu zaman bağrımıza basıyoruz, bir papaz müslüman olduğu zaman bağrımıza basıyoruz. Sevimli oluyor çünkü hakikaten; İslâm güzelleŐtiriyor ve müslüman olmayanlara karşı da niyetlerimiz yine onların iyiliğini istemek tarzında yani istiyoruz ki onlarda doğru yolu bulsunlar. Bu bizim arıklı Mehmet [Akgün] Efendi kardeşimizin o Avustralyalıya söylediği gibi yani onların âhirette yanmamasını istiyoruz, hiretlerinin kurtulmasını istiyoruz.

Bize karşı olan insanları, bu bakımdan yani konuşmaların dinleyicileri olarak sizlere bir noktayı hatırlatmak babında söylüyorum, bizim karşıımızdaki insanları yekpâre görmememiz lazım; Amerika'yı, Avrupa'yı yekpâre görmememiz lazım. Konuşmacılar zaten bunun altını çizerek vurguladılar. Bizim dışımızdaki insanları da yekpâre hepsini adüv ve düşman olarak görmemek lazım. Bu, cepheyi çoğaltmamak bakımından önemli bir husus, karşı taraftan da taraftarlar bulmak bakımından da önemli bir prensip, mühim bir taktik.

Karşı tarafta da aklı, vicdanı olan insanlar var, yani bir müşrik, bir kâfir kendisine hitab-ı ilâhî arz olunduğu zaman niçin müslüman oluyor?

Vicdanı olduğu için, aklı olduğu için, düşündüğü için muhakeme ediyor müslüman olabiliyor.

E karşıımızdaki insanların içinde de kendisine çekidüzen vermek isteyen, aklı başında mantıklı insanlar var. Hani Ahmet kardeşimizin konuşmasına Alman dinleyicilerin; “Bu radikal bir genç galiba ama doğru söyledi.”

dediği gibi, doğru söylediğini kabul ettiği gibi şimdi doğru söylediğini kabul edenler var.

Mesela Hamidullah Bey'in namaz kılması esnasında, onun konuşmasını dinledikten sonra arkasında ona ittibâen, onu takliden namaz kılanların olduğu gibi. Müspet tavırlılar var, olabiliyor. Binâenaleyh hepsini birden böyle bir kara şeyle karalamamız lazım.

Bizim yine profesör kardeşlerimizden Yusuf Ziya Kavakçı var. Ondan Amerika'daki çalışmalarından haberler alıyoruz; her gün huzurunda beş on kişi müslüman oluyormuş. E bu bir senede bayağı bir yekûn eder, 3-5 senede bayağı büyük bir rakam eder. Çünkü kardeşimiz hem hafızdır, hem hukukçudur, hem Yüksek İslâm Enstitüsü mezunudur; alimdir, fâzıldır, kâmildir, derviştir. Şey oluyor tabii birçok insanı kazanıyoruz. Binâenaleyh kazanacağımız insanlara önceden düşmanlık yapmak, hepsini karalamak doğru değil. Bu bir.

Sonra?

Mesela ben Ankara'da bir toplantıda yahudiler hakkında bir ifade kullandım. Amerikalı bir müslüman vardı; "Hocam onlar yahu-

dilerin Samirî'ye tâbi olan gruplarıdır.” dedi. Yani yahudilerin hepsini karalamamdan memnun olmadı. Ben de sonradan hatamı anladım, ben de memnun olmadım.

Ne diye yani bütün yahudileri suçluyorum?

Amerika'da duydum, New York'ta Muzaffer Ozak Hoca rahmetli tekke kurmuş, orada bayağı çalışmalar yapmış. Kendisini radyoya televizyona çıkarmışlar, çalışmaları var. O çalışmalarla bazı gayrimüslimler ve bazı yahudiler müslüman olmuş.

Bir tanesini anlattılar, Teksaslı bir yahudiymiş, milyardermiş yani petrol kuyusu filan olan bir kimseymiş.

Dedim ki; “Yani hakikaten mi müslüman olmuş acaba?”

“Yok hocam!” dediler bana anlatırken, “O kadar ihlaslı ki diz çöküp boynunu büküp caminin eşiğinde oturur, derviş sanırsınız, o kadar, derviş zaten tabii de. Yani dervişâne bir boyun büküklüğüyle oturur. Camiyi süpürür. Yani milyarder sevap olsun diye camiyi süpürür.” filan. Böyle dediler.

O halde biz bir kimseyi yahudi diye suçlamamız da, hıristiyan diye suçlamamız da, batılı diye suçlamamız da doğru olmuyor. Yani konuşmamın bu noktasında; “İslâm sevgi dinidir, biz herkese müspet bakıyoruz.” filan derken bu fikri zihnimize iyice yerleştirelim. Sözlerimizde edeb-i kelâma da dikkat edelim, kimseyi peşin olarak suçlamayalım diye söylüyorum.

Strassburg’a gittiğim zaman dediler ki; “Hocam sizi buradaki bir doktor çiftle tanıştırmak isterdik ama burada yoklar. Çok iyi müslümanlar. Ne zaman yıllık tatillerini alsalar, hani 11 ay çalışıyorlar bir ay tatilleri var, [Afganistan’a giderler.]”

Nereye gideriz biz?

Türkiye’de nereye gidiliyor?

Onbir ay çalıştı diye Akdeniz sahillerine, Ege sahillerine, Bodrum, Marmaris, Mavi yolculuk, plaj, dinlenme vesaire.

Bu fransızlar yıllık izinlerini alır almaz mücahitlerin sahra hastanelerinde hizmet etmek üzere dosdoğru Afganistan’a gidiyorlarmış.

Kaç tane Türk doktor biliyorsunuz böyle yapan?

Fransız bakın!

Bunu sevmez mi insan?

Böyle bir insana hayranlık duymaz mı bir insan?

Hem de hayır müesseselerine, tıbbî hayır müesseselerine gidiyorlarmış dilekçe veriyorlarmış.

Siz Hipokrat yemini etmediniz mi?

“Doktoruz. Irk ve renk ve dil ve din farkı ayırmadan bütün insanların sıhhatine hizmet edeceğiz, tedavisinde ayırım yapmayacağız.” demediniz mi?

Hastalar için bedava ilaç verme fonunuz yok mu?

Var.

Dilekçe yazıyorlarmış; “Biz Afganistan’a gidiyoruz, verin bakalım o ilaçları.”

İlaçları alıyorlarmış kutu kutu Afganistan’daki yaralılara, mücahitlere götürüyorlarmış.

Muhterem kardeşlerim!

Demek ki bizim düşmanımız İngiliz, Fransız, Alman, Rus, Yunanlı, Sırp, Bulgar, vesaire değil. Zihniyet, imansızlık, insafsızlık, zulüm, düşmanımız ama iyi insanlar olabildiği için sözümüzü, suçlamamızı iyi insanlardan ayırmamız lazım, sadece suçlulara yöneltmemiz lazım.

Hani Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'i müşrik şairler hicvedince, müslüman sahabe şairlere de Peygamber Efendimiz onlara cevap vermeleri konusunda işaret buyurmuş; "Onların o menfî karalamalarına siz müspet cevaplar verin bakalım."

Ama bir problem var, yani savunma yapacağım diyen şair o aleyhte konuşanların anasına, atasına, dedesine aleyhte bir söz söylese sonunda Peygamber Efendimiz'le akrabalıkları var. Kureşy'ten vesaireden akrabalıkları var. Bu hususu hatırlatınca;

"Merak etmeyin, biz tereyağından kıl çeker ayırır gibi bu işi ayırırız." demişler.

Hatta Peygamber Efendimiz bazılarına; "Gidin, ensab ilmini çok iyi bilen Ebû Bekr-i

Sıddîk'la konuşun da hani böyle bir haksız suçlama olmasın. Söz yanlış bir yere de gitmesin.” diye söylemiş.

Şimdi bizim de bir kere samimi olarak bütün insanları sevme alışkanlığına ermemiz lazım.

Ama hocam şu anda tam müslüman değil, tam namazlı değil.

Tamam, şu andaki halini sevmiyorsunuz. O, ilerde hidayete erebilir diye ümidiniz olduğu, üzerinde çalışma yaptığınız için müstakbel halini seviyorsunuz. O bakımdan herkese kızmayın, günahından dolayı hemen kaşları çatmayın, sırtınızı dönmeyin, hemen bir adâvet havası içine girmeyin, girmeyelim. Bunu hani ortak pazar, gümrük birliği ve diğer meseleler içinde Türkiye'nin istikbali ve emniyeti bakımından da yani politik sahada da uygulamamız gerektiği kanaatindeyim. Yani Amerikalılar şöyledir, Avrupalılar böyledir filan tarzında değil de iyisine kırılmayacak bir istisna payı bırakarak konuşma yapmamız lazım. Hani;

Bismillâhirrahmânirrahîm.

وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ
يَهِيمُونَ ۖ وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ۖ

Ve'ş-şuarâü yettebi'uhümü'l-ğâvûn.

Elemtera ennehüm fi külli vâdin yehîmûn ve ennehüm yekûlûne mâ lâ yef'alûne.

Bu âyeti kerîmelerle şairler kötüleniyor, yani “Onlar şöyledir böyledir. Yapmadıkları işleri söylerler. Her türlü fezahati işlerler. Her türlü çirkin sözü yakıştıırırlar, yapıştırırlar.” Ama;

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ
كَثِيرًا ۖ وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا ۗ ...

İllezîne âmenû ve amilü's-sâlihâti ve zekerullâhe kesîran ventesarû min ba'di zulimû² diye bir illezîne var, yani Kur'ân-ı Kerîm müstesnalarını hemen ayırıyor.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in hadîs-i şerîflerinde de durum aynı. Bu terbiyeyi elde etmemiz lazım ki cepheyi büyütmeylim. Buna göre hareket

² 26/Şuarâ, 224-227.

etmemiz lazım ki karşı taraftan da müttefikler bularak işimizi daha kolay yapaalım.

Bu önemli bir husus. İnşallah sağlam bir prensip olarak bunu şey yapaalım.

Tabii bize karşı menfî tavır takınan bazı insanların tavırlarını da ve o tavırlarındaki sebepleri de öğrenmek bizim için iyidir çünkü bizler de melek değiliz. Tenkit edilecek taraflarımız, hatalarımız varsa, “Evet siz burada haklısınız, biz burada kusurluyuz, bunu düzeltelim.” diyebilmeliyiz ve hakikaten kusurlarımızın neler olduğunu düşünüp onların düzeltilmesi tarafına da azmetmemiz, gayret sarf etmemiz lazım.

Bizim yaygın bir alışkanlığımız var: Hak yolda olduğumuz için, namaz kıldığımız, tesbih çektiğimiz için, kalbimizde niyetimiz iyi olduğundan kendimizi iyi sanıyoruz; kendimizi iyi sandığımız için de kusurlarımızı araştırmıyoruz, karşı tarafın bize karşı düşmanlığındaki haklılık taraflarını da düşünmüyoruz; “Bu bize imanımızdan dolayı düşman.” deyip bir fırsatı kaçıırıyoruz, yani kendimizi düzeltmek ve geliştirmek fırsatını kaçıırıyoruz.

Şu net olarak ortada değil mi?

Dün akşam oturduk ve bir takım arkadaşlarla bu hususta ittifak ettik.

Bizim geri kalmışlığımız bizim kusurlarımızdan dolayı müstehak olduğumuz bir durum değil mi?

Çok net olarak o, o sebepten dolayı, yani bizim geri kalmışlığımız, hâlipürmelâlümüz bizdeki kusurlardan dolayı müstehak olduğumuz bir durum.

Neden?

E bizim hasımlarımız bizden daha prensipli, bizden daha çalışkan, bizden daha dikkatli, bizden daha sözüne sâdık, bizler öyle değiliz. En büyük tehlike bu. Yani Avrupa'nın şusu var, Amerika'nın busu var, yunanlı şöyle yapıyor, ermeni böyle yapıyor; bunlar mühim tehlike değil. En mühim tehlike bizim İslâmî ahlâka sahip olmayışımız, karşı tarafımızdaki insanların bazı konularda bizden daha üstün, sağlam ve güzel prensiplere sahip olması.

Suudi Arabistan'da iş yapan birçok kardeşlerimiz var, bir kısmı aranızdadır. Hepsi orada ümitlerle para kazanacağız diye gittiler, hepsi mahzun döndüler, haklarını alama-

dılar. İşçiler çalıştı parasını alamadı. Libya'ya giden kardeşlerimiz, mütehitlerimiz iş yaptılar paralarını alamadılar. Daha başka pek çok şeyler sıralamak mümkün.

Burada bizim bir takım kusurlarımız var yani bir insanı çalıştırır da parasını niye vermezsin?

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz; “İşçinin alınının teri kurumadan hakkı olan parayı vermeyi emrediyor.”

Niye sen, iki sene üç sene geçmiş, kadiya müracaat etmiş, mahkemeye başvurmuş hâlâ hakkını vermiyorsun?

Bu ne biçim Müslümanlık?

Ama Avrupa'da öyle değil. Ben Türkiye'de bir akşam bir yere ailemizle ziyarete gittik, sonra döndük. Ankara'da evimiz bahçeli evdi, normal olarak arabamızı evimizin bahçesine park ediyoruz. Fakat alt kattaki komşumuz o gün iki arabayı birden içeriye sokmuş, kendisinin bir kamyoneti var iş arabası, bir de otomobili var. Aramızdaki hukuken, yakınlığın, sevginin kuvvetine dayanarak, bizim araba orada yok diye, bizim park

yerine de kendi öteki arabasını koymuş. Biz saat bir’de geldik, baktık garajımız dolu. Pekala biz de yolun kenarına park ettik. Zaten evimiz ara sokak, yani ana cadde değil.

Kapıyı açtık üst kata çıktık, ceketimizi çıkarttık, dışarıdan bir gümbürtü, bir tangırtı koptu. Bir cama çıktık, çocuklar feryat etmeye başladılar; “Baba arabamıza birisi çarptı kaçıyor.”

Mustang marka, o kocaman Amerikan arabalarından bir tanesi arkadan bizim arabamıza bir vuruyor, arabamızı buradan alıp karşı duvardaki ağacın yanına kadar hoplatıyor atıyor, arabamız bir arkadan bir de ağaca çarptığı için önden darbe yiyor, iki taraflı darbeye mâruz.

Komşularımız da bu gümbürtüden balkona çıkmışlar. Babayiğit bir çocukları vardı, kaçanı görmüş çıplak olarak ikinci kat balkondan atlamış. Ana caddede yolunu kesmiş çarpan adamın, durduramamış. Haydut tabii, kaçıp gidiyor ama numarasını almış.

Neticede biz karakola müracaat ettik, “Şu numaralı araba evimizin önünde parke- den arabamıza çarpmıştır. Şikayetçiyiz.” de-

dik. Adamlar yakalandı, araba bulundu ve sarhoşken araba kullandığı tespit edildi ama biz altı ay muhakeme olduk, bilirkişiler vesailerler... Altı ay arabamıza binemedik. Arabamız kaza görmüş bir araba olarak tamir edildi, elimizde değeri %50 düşmüş oldu ve çalışır hâle gelsin diye yaptığımız masrafların ancak üçte birini aldık, üçte ikisi rûz-ı mahşere kaldı, Mahkeme-i Kübrâ'da alacağız.

Almanya'da veya Avrupa'nın bir başka ülkesinde nasıl oluyor?

Mutlaka ve mutlaka zarar fazlasıyla tazmin ediliyor. Yani eski bir arabasına birisi çarpmışsa adam arabasını yenileyebiliyor ve suçu işleyen de cezasını mutlaka çekiyor.

Biz Münih'te vaaza gidiyorduk, önümüzde bir Mercedes var. Dört yol ağzında sağa sapacağız, kırmızı ışıklarda durduk. Adam, önümüzdeki Mercedes durmaktan bıktı, kırmızı ışık olmasına rağmen kırmızı ışıkta sağ tarafa dönmeye başladı. Tabii yol hakkı bu taraftan gelenin olduğu için o bu tarafa dönerken karşıdan da hızla bir araba geliyordu. Bocaladı, orta kaldırımlara çarptı, orada oturdu. Bir iki hasar oldu.

Şimdi bizim saatimiz kritik, Münih Camii'nde teravihe yetişeceğiz. Arkadaş dedi ki;

“Hocam bir yere gidemeyiz.”

Niye?

“Biz bu kazaya şahit olduk, gidersek biz de suçlu oluruz, gidemeyiz. Polis gelinceye kadar bekleyeceğiz. Bir yere gidemeyiz.” dedi.

Dedim, ya bunun bir çaresini bul.

Bir çaresi dedi, öteki arabası mağdur olan şahsın yanına gitti, benim dedi, adresim şu, telefonum şu. Olayı gördüm, şahitlik yapmaya hazırım. Müsaade eder misiniz, biz bir ibadete gidiyoruz. Polis gelinceye kadar beklersek ibadet kaçabilir. Müsaade ederse-
niz biz gidelim mi?

“Hay hay gidebilirsiniz.” dedi.

Adam, arabası kaza yapan alman müsaade buyurdu, biz şeye [camiye] gittik.

Tabii ben birkaç gün sonra Türkiye'ye döndüm. Sonra bizim arkadaş anlatıyor;

Hocam diyor, o olayın sonu ne oldu biliyor musunuz?

Bilmiyorum dedim, anlat.

Polis gelmiş, adam anlatmış, demiş ki; “Ben yeşil ışıkta hakkım varken, geçerken kırmızı ışık yanan yerden araba döndü ben bocaladım, orta kaldırımlara çarptım. Arabamın altı üstü, yanı biraz eğildi. Çalışır vaziyette ama şey oldu.

Kaç numaralı araba?

Şu numaralı araba?

Hemen o adreste o numaranın sahibini bulmuşlar, yataktan kaldırmışlar, adam sarhoş. Hastaneye götürmüşler, ehliyetini almışlar, bilmem ne filan.

Tabii muhakeme sonunda mahkumiyeti kesinleşecek. Bizim arkadaşı da mahkemeye çağırmışlar. O da anlatmış; işte böyleydi, kırmızıydı. Biz arkasındaydık, şu oldu bu oldu filan. Giderken de arkadaşımıza bir zarf içinde bilmem kaç 100 mark vermişler: Şahitlik ücreti. Tabii suçludan çıkacak.

Neden?

Çünkü sen işini bıraktın şahitlik yaptın, şahitlik yapmaya mahkemeye geldin mağdur oldun, al paranı diye.

E Şimdi bu, bunlar güzel değil mi?

Ve arabası mağdur olan da yeni bir araba alacak kadar sigortadan para almış.

Bir başka misal.

Almanya'nın bir Őehrinde bizim bir cami-deki iki taraf da ihvânımız olan insanlar ticari ortaklık kurmuŐlar. Birisi baba ve evlatlar, ötekilerde sekiz on kişilik başka kardeŐler. Aralarında ihtilaf çıkmıŐ, ortaklık bozulmuŐ ama bunlar hak iddia ediyorlar, bunlar da hak yok diyorlar, vermek istemiyorlar.

Biz de Almanya'ya gitmiŐ olduk. Muhakemelik olmuŐlar, mahkemeye müracaat etmişler. Ben dedim ki;

“Ben hoca olayım da, iki tarafında hocası olayım da siz de gidin bir Alman'dan adalet talep edin! Böyle Şey olmaz! Gelin karŐıma ben hakkınızda hüküm vereyim.” dedim.

Daha doğrusu onların muhakeme olacakları günde duydum bu meseleyi, onların yanına, muhakeme binasına gittim. Dedim ki;

“Ayıptır! Müslümanlar olarak biribirinizi böyle Őikâyet edip de Şey yapacağınıza, me-

seleyi anlatın, halledelim. Böyle Alman'a kalmasın.”

Baba ve evlatları;

“Hocam dediler, size sevgimiz saygımız sonsuz bu işe karışma.” dediler.

Ötekiler, bu taraftakiler;

“Hocam sen ne hükmedersen boynumuz kıldan ince.” dediler, kabul ediyoruz dediler.

Bunlar, “Seni seviyoruz ama hocam bu işimize karışma.” diye kabul etmediler. Ben de biraz üzüldüm, ayrıldım.

Sonradan hakim gelmiş.

Bakın, yani bir millet neden yükseliyor, başka bir millet neden geri kalıyor?

Detay gibi görünüyor ama önemli olduğu için anlatıyorum. Böyle fıkra olunca, hatırdakiyi kaldığı için soyut sözlerden, mücerret anlatımlardan daha faydalı oluyor.

Alman hakim gelmiş, davalılar davacılar karşısında, şöyle yüzlerine bakmış;

“Yahu demiş, sizler mübarek insanlara benziyorsunuz. Ne diye ihtilaf ettiniz de mahkemeye geldiniz? Çıkın dışarıya demiş,

ben celseyi öğleden sonra üçe tâlik ediyorum. Anlaşın aranızda, ayıptır!” demiş.

Alman hakim söylüyor bunu, “Anlaşın aranızda, ayıptır!” demiş.

Bunlar çıkmışlar, öğleden sonra üçte gelmişler. Hakim yine oturmuş masasına. Sormuş, demiş ki;

Ne yaptınız?

Efendim anlaşılamadık.

Niye anlaşılamadınız?

Siz ne istediniz?

Dokuz istedik.

Siz ne verdiniz?

Beş verdik.

E demiş ben aracı olayım size, yedi verin olsun bitsin.

Yani şöyle bir ara şeyi söylemiş, bu baba ve evlatlar grubu yine kabul etmemiş;

“Olmaz!” demişler, bilmem ne filan.

Peki, o halde celseyi açıyorum demiş, tarafları dinlemiş.

Yani bu uzlaştırma Şeyi çok hoşuma gitti.

Ondan sonra da;

“Peki, ıkın. Karar size bir ay sonra tebliğ edilecek.” demiş.

Bunu da çok beğendim. Yani o anda sıcağı sıcağına hâkim pattadak bir hüküm vermiyor; dosyayı inceleyecek, elini vicdanına koyacak, kanunlara bakacak, araştıracak.

Çünkü bazen bize bir soru soruluyor, diyoruz ki;

“İnceleyelim bakalım, kara kaplı kitap ne diyor?”

Yani araştırınca başka oluyor, insanın kütüphanesinde kaynakları karıştırdığı zaman verdiğı cevap başka türlü oluyor.

Bir ay sonra da nasıl cevap gelmiş?

Baba ve oğullar mahkûm, ötekiler haklı.

E başından belliydi zaten iş ama Alman mahkemesine karşı insanın sevgisi ve saygısı artıyor. Tavra bakın!

Şimdi bizdeki tavra bakın. Ben %100 haklıyım. Arabanın içinde değılken kaza olmuş. Mağdurum. Mağduriyetim aynen bile karşı-

lanmıyor, iş âhirete, Mahkeme-i Kübrâ'ya kalıyor. Oradaki duruma bakın.

Bunlar bizim geri kalmışlığımızın sebebi-
dir; kusur bizdedir, tembelliğimizdir, çok
çalışmamamızdır, İslâmî prensiplere uyma-
mamızdır; bunlardan dolayı da hemen yapış-
tırıyorlar.

Bizim Barsam Usta diye birisi müslüman
olmuştu. Ermeni. İstanbul'un ayakkabıcı es-
nafından ermeni Barsam Usta müslüman oldu.
Hocamıza geldi, Zahid adını aldı, Zahid Usta
oldu. Barsam, eski ermeni Barsam yine de
ermenî ama bu sefer imanlı oldu, mü'min
ermenî oldu: Zahid Usta.

Papazlar her gün diyor, dükkanıma geli-
yorlar ve diyorlar ki;

“Bu hacca gidip de ticaretinde şu şu şu
hileleri yapan şu tüccarların dinine mi girdin?

Bak nasıl, işlerini biliyorsun, hani şu se-
netler vesaireler, ticarî muâmelatları ortada.
Bu yalancı, bu sahtekâr bu hilekârların dinine
mi girdin?

Diyormuş ki;

“Siz yanılıyorsunuz. Siz suyun kanalizasyondaki hâline bakıyorsunuz. Gidin dağdaki membaından çıktığı yerinden inceleyin. Su hakkında hüküm vermek istiyorsanız kanalizasyona bakmayın.” diyormuş.

Ama her gün diyor, papazlar geliyor bana, beni tekrar eski şeye döndürmek için diyor.

d. Kusurlarımızı Düzeltme Zarureti

Muhterem kardeşlerim!

Bize karşı birisi bir menfî tavır takınmışsa, bizde de bir kusur varsa onu düzeltelim.

Teknik üniversitede bir profesör kardeşimiz vardı; kendisi mü'mindi, ihvânımızdan ama oradaki menfî profesörler; mason locasına mensuplar, vesaireler, bunu çengellemişler, kusurlar bulmuşlar.

Şimdi o kendisi anlatıyor bana;

“Bana şu şu şu kusurları mı buldular. Tamam haklısınız dedim ve bütün o kusurları telafi etmek için var gücümle çalıştım karşılarına çıktım.” diyor.

Buyurun. Söylediğiniz kusurları telafi ettim.

İyi.

İnceleyin, imtihan edin dedim ve aldım diyor.

Muhterem kardeşlerim!

Düşmanımızın, hasmımızın bize söz söyleyecek hali kalmamalı.

Ben burada hepinizden özür diliyorum. Açılış konuşmasını yapamadım çünkü tansiyonum beşe düşmüş, nefes darlığı geldi böyle nefes alamadım vesaire filan, konuşamadım. Namazlara vaktinde inemedim ama ben aslında daha önceki şeylerde dakikalara değil saniyelere bile dikkat ediyordum. Yani saniye, beş saniye varsa beş saniyeyi bekliyordum. Zamanın kıymetini kardeşlerimiz bilsinler, prensiplere sâdık olunsun diye.

Eğer bize karşı menfî tavrı olanlar haklıysa haklısın diyebilmeliyiz.

Hacda bir tüccarla tanıştık; “Babam falanca şeyh Efendiye mensuptu *rahmetullahi aleyhe*. O şeyh Efendi de şöyle kâmil kimseydi.” dedi bir menkıbesini anlattı.

Doğu Anadolu’da, Şeyh Efendi müritleriyle otururken bir şahıs gelmiş. Bir şahıs elinde

bir kağıt gelmiş, Şeyh Efendiye vermiş. Şeyh Efendi kağıdı almış, -şahıs orada- okumuş;

“Olmaz.” demiş.

Ne olduğu belli değil, yani kağıttaki şey, olmaz demiş.

O gelen şahıs da demiş ki;

“Her ne pahasına olursa olsun olacak!” demiş.

Müritler yerlerinde duramaz duruma gelmişler, yani hocamız bir kaş işareti yapsa da şu adamın pestilini çıkarsak, postunu yere sersek diye.

Böyle çok sert söyleyince, Şeyh Efendi şöyle başını eğmiş, bir müddet tefekkür ettikten sonra şöyle kaldırmış başını, demiş ki;

“Sabreden kazandı, tehevvüre kapılan kaybetti.”

Sabreden kazandı, sinirlenen imtihanı kaybetti demiş. Yani insan kendisini karşısındakine göre ayarlamamalı, İslâm'ın prensiplerine göre ayarlamalı. İslâm neyse biz öyle olmalıyız ki bizim yüzümüzden, bizim kusurla-

rımızdan dolayı bazıları İslâm'dan nefret etmesin.

Bize karşı olan bir de organize teşkilatlar var, devletler var. Yani düşmanlık onların şânından olan, meslekleri olan, kanında olan, mayalarında olan şeyler var. E tabii onlara karşı da tedbirli olmamız gereken;

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ

*Ve e'iddû lehüm mesteta'tüm min kuvvetin.*³ Ne yapmak gerekiyorsa, nasıl hazırlıklı olmak gerekiyorsa öyle hazırlıklı olmamızda gerekiyor.

Çok ciddi günlerde olduğumuzu çok kesinlikle sizlere ifade edebilirim, zaten konuşmalardan da anlamışsınızdır. Yani tarihi günlerde yaşıyoruz; her gününüzün şeyini hatıra defterine yazınız, olayları takip ediniz. Devletimiz yöneticisiyle, hükümetiyle; milletimiz halkıyla şu günlerde, şu yıllarda, şu aylarda fevkalâde mühim olayların içindeyiz, yuvarlanıp gidiyoruz. Fevkalâde dikkatli olmamız gereken bir devredeyiz. Bunun altını da çizmek istiyorum.

³ 8/Enfâl, 60.

Zaten sizi bu çeşit eğitim toplantılarına çağırduğumuz zaman konuları seçerken sizi, yani meselelerden bîhaber insanlar olarak kalmasınlar, problemleri bilen âgah, uyanık, ârif insanlar olsunlar diye bu toplantıları yapıyoruz. Bu da bizim biraz ikaz vazifemizi yerine getirmek gibi olsun diye düşünüyoruz. Çok ciddi günlerde olduğumuzu bilerek kendimize çekidüzen vermemiz gerektiğini iyice aklımıza yerleştirmeliyiz.

Her birinizin mutlaka son derece kaliteli insan olması gerekiyor. Ve olanca müktesebatını İslâm'ın yükselmesine tevcih etmesi, o çeşit çalışmalara katması gerekiyor. Biz bu çalışmalarını topluca yaparsak büyük bir güç elde edebiliriz.

Şimdi ben bir dinleyici olarak bu Ortak Pazar, Gümrük Birliği vesaire meselelerinde, Avrupa, şu kadar devlet birleşmiş şu kadar milyonluk bir üretim imkanına sahip muazzam bir ekonomik topluluk, tabii siyasî, askerî aynı zamanda topluluk oluşturmuş filan. Bunları söylüyorlar bakıyorum bir tek anahtara bağlı şey. Hani bütün fabrikanın çalışması bir şaltere bağlı olduğu gibi, bütün bu tehli-

keler bir tek şalter hareketiyle hepsi sıfırlanabilir. Yani biz şuurlu olursak, biz dikkatli olursak, biz onların bize karşı yapacakları şeylere karşı uyanık olursak onların bize hiçbir zarar vermesi mümkün değil.

Nasıl bir metodla çalışıyorlar?

Mallarını üretiyorlar, petrol ülkeleri petrole zam yapınca petrolün zam farkını fiyatlarına ekliyorlar, bize mâmul maddelerini daha pahalı satıyorlar vesaire vesaire...

Tamam.

Almazsak ne yapacak?

Yani bütün başımızda gürültü patırtı kopuyor, bunlara malı ben satacağım sen satacaksın vesaire. Almadığım zaman iş bitiyor, yani bütün oyunlar sona eriyor. “Ben senin malını almıyorum!” dediğim zaman yelkenleri suya iniyor.

Onun için icabında sükutumuzun bir mâna taşıyacağını, icabında kaş çatmamızın bir mâna taşıyacağını, icabında bir mala boykot etmemizin yani selli seyf eyleyip kılıcı çekipte düşmana yâ Allah diye saldırmak kadar mühim olacağını da bilmeliyiz.

Biz bir işaret veriyorsak size, veyahut alim, mütihazsıs kardeşlerimiz, o işareti leb demeden anlayıp ona göre hareket etmelisiniz.

Çok kesin olarak söylüyorum düşmanımızı biz besliyoruz, yani İslâm âlemi olarak biz besliyoruz, Türkiye’de de biz besliyoruz; bu iş her yerde böyle oluyor, bizim gafletimizden istifade ediyorlar. Biz uyanık olduğumuz zaman ve müttefik olduğumuz zaman ve onlara kuvvet kazandırmayacak bir tavır sergilediğimiz, takip ettiğimiz zaman onların bir şey yapması mümkün değil.

Onun için düşmanın malını almayın, düşmanın imalatını almayın. Buna çok dikkat edin.

Ben çarşıya pazara çıkarken elimi açıyorum dua ediyorum;

“Yâ Rabbi! Aldanmaktan aldatmaktan sana sığınırım. Param bir müslümana gitsin. Ben de iyi bir mal alayım.” diye dua ediyorum.

Buna çok dikkat edin. Herşeyi de almak zorunda değiliz. Çevremizdeki ihtiyaç sanılan

şeylerin çoğuda sunî ihtiyaçtır. Bu ekonomistlerin benin çok sinirlendiğim bir lafı var, kitaplarının ilk sayfasında yer alıyor; “İhtiyaç yaratılır.” diyorlar. Yani bir malın pazarlaması bahis konusu olduğu zaman söyleniyor galiba bu. Yani ilk önce ihtiyaç yokken propagandayla, reklamlarla, vesaireyle bir ihtiyaç meydana getiriliyor, ondan sonra sürüm filan sağlanıyor.

Ne demek yani, ben aptal mıyım, çocuk muyum?

Kanmam. O meydana getirilmek istenen sunî şeye uymam biter iş.

İnsanoğlunun midesinin hacmi iki yumruk kadar. Ekmekle, üç biri zaten suyla dolacak, üçte biri boş kalacak, üçte biri de sadece bir sütle bile olsa [doyar.]

Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* eve gelirmiş, yiyecek bir şey var mı?

İşte birazcık süt var yâ Resûlallah.

Süt içermiş tamam, hurma yermiş tamam. Yani bu kadar fazla gıda, bu kadar çeşitli garnitür, bu kadar salata, bu kadar vesai-

re... Bunların hepsi sunî olarak meydana getirilmiş. O kelimeyi, [yaratılmış kelimesini] kullanmak istemiyorum, sunî olarak meydana getirilmiş şeyler. Biz bunlara karşı frenlersek kendimizi ve frenlemeyi Türkiye’de yaygınlaştırırsak, karşı taraf istediği kadar çırpınsın birçok problemi buradan da halledebiliriz ve birçok düşmanı da o suretle dize getirebiliriz.

Allah'ın emirleri içinde, Peygamber *sal-lallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in tavsiyeleri içinde dikkat etmediğimiz bir nokta daha var: İhsan.

e. İhsan Ahlakımız

İhsan Arapça'da “bir şeyi güzel yapmak” demek. Hüsün “güzel olmak” demek. *Hasüne yahsünü*. “Güzel oldu.” Mesela *hasünet ahlâkuhû* diyoruz, “Ahlakı güzel oldu.” demek. Ahsen de “bir şeyi güzel yapmak” demek.

İnnellâhe ketebe’l-ihşâne alâ külli şey’in. “Her konuda onu güzel yapmayı Allah mü’minlerin boynuna bir vazife olarak yazmıştır.” Biz bundan biraz uzak duruyoruz. Yani bir şeyi güzel yapmak.

Hız. Ömer *radiyallahu anhu*'ten rivayet edilmiş meşhur Cibril hadîs-i şerîfi var. Ceb-rail *aleyhisselam* bir beyaz, tertemiz kıyafetli insan suretinde ashâbı kirâm ile Peygamber Efendimiz otururken geliyor da;

İman nedir?

İslâm nedir?

İhsan nedir?

Kıyamet ne zaman kopacak?

Alâmetleri nedir?

diye sorular soruyor gidiyor.

Resûlullah Efendimiz diyor ki; "Bu Ceb-raildi, size dininizi öğretmek için bu soruları sordu."

İman nedir?

Tamam.

İslâm nedir?

Tamam.

İhsan nedir?

diyor.

İhsan nedir?

Buradaki ihsan, biraz derin düşünürsek yani biraz daha böyle klasik açıklamaların ötesine başka şey var mı diye düşünürsek ne demek?

İhsan, yani burada Allah'a kulluk etmekteki ihsan soruluyor. Çünkü ihsan her şeyde var. *Ketebe'l ihsan*, “Allah ihsanı her şeyde yazmış.”

Ama burada ihsan nedir?

أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ
يَرَاكَ

En ta'budellâhe ke-enneke terâhu fe-in lem tekün terâhu fe-innehû yerâke. “Allah'a, görüyormuş gibi ibadet etmendir. Çünkü sen O'nu görmüyorsan da O seni görüyor.”

Demek ki ibadette ihsan kastedildiği cevap cümlesinden anlaşılıyor.

Biz ibadette ihsana dikkat edeceğiz. Ben Mısır'dan duyduğum üzere burada namaza dururken; “Vücudunuzla kibleye yöneliyorsunuz kalbinizle de Allah'a teveccüh edin.” demiştim. Odada konuşurken bir arkadaş diyor

ki; “Çok duygulandım ondan, tüylerim diken diken oldu.” diyor.

İbadette ihsan namazın âdâbına, erkanına, zahirî, batınî şartlarına riayetle namazı kılmak ama ihsan burada kalmıyor. Herşeyde var ihsan. Yani Allah ihsanı her şeyde müslümanlara yazmıştır, her müslüman her işini en güzel yapacak. Eğer kılıç ustasıysa, tülbenti havaya attığı zaman kılıcı altına tuttuğunda kılıç tülbenti kesecek kadar keskin olacak. Düşmanın kılıcıyla çatıştığı zaman düşmanın kılıcı ikiye kırılacak ama bizim kılıcımız çeliğinin ihsanı, güzelliği dolayısıyla kırılmayacak. Kumaşımız halis olacak. Çalışmalarımız [ihsan ile olacak.]

Bir arkadaşımız anlatmıştı, dünya üzerindeki çalışan insanların verimliliğini, gerçek çalışmasını ölçmüşler, Suudi Arabistan’da 8 saat çalışan bir işçinin gerçek çalışması 45 dakikaymış. Yani yedi saat 15 dakika dalga geçiyor; çay içiyor, abdest alacağım diye gidiyor, namazı güzel kılacağım diyor. Namazı güzel kılıyor ama memuriyeti çirkin yapıyor. Yani namazda ihsan var amelde isâet, kötülük, kötü durum var. Onu fark etmiyor, o te-

zadı anlayamıyor. Türkiye’de de dört saat filanmış. Yani sekiz saat çalışmanın gerçek karşılığı dört saat. Japonya’da bu çok yüksek sevideymiş, Amerika’da yedi saatmiş filan.

Muhterem kardeşlerim!

Rakamlar üç aşağı beş yukarı değişebilir ama bu bize bir şeyi gösteriyor. Her şeyde ihsan var, güzel yapma prensibi var. Biz bu güzel yapma şuuruna sahip olalım; yazımız güzel olsun, sözümüz güzel olsun, işimiz güzel olsun. Evin reisiysek kocalığımız güzel olsun, hanımsak hanımlığımız güzel olsun, çocuksak evlatlığımız güzel olsun. Tüccarsak tüccarlığımız dillere destan olsun. Her şeyimiz güzel olsun ve bunun güzel olmasına dikkat etmemiz lazım.

Bunun başarımız için temel bir prensip olduğunu unutmayalım. En kırmızı alarm, bizim en tehlikeli durumda olduğumuzu gösteren alâmet Avrupalının ihsanda, birçok meseledeki ihsanda bizden ileri olmasıdır, bizim de isâet durumunda olmamızdır. Kötülük yani, ihsanın karşılığında isâet. Sû, “kötü yapmak”, seyyi’ kelimesi aynı kelimedenden kökten çıkıyor.

İyi yapmaya dikkat edelim. Elimizi kolumuzu sıvayalım, eûzü besmeleyi çekelim, yaptığımız işi güzel yapmaya dikkat edelim. Çok güzel olmalı, bir tane olmalı, birinci olmalı diye yarışalım. Hani hayırda yarışmak şeyinden bu şuuru yerleştirmemiz gerekiyor. Düşmanları da başka türlü yenebileceğimizi sanmıyorum.

Adam bizden daha çok çalışıyor, dört saat daha fazla çalışıyor. Bizden bir şeyi çok daha güzel yapıyor, bizden daha çok okuyor, bizden daha çok inceleme yapıyor, ondan sonra biz onu geçeceğiz!

Öyle şey olmaz ki! Yani bu kanûn-i ilâhiye, sa'y kanununa aykırı bir şey.

Biz ne yapacağız?

Biz onlardan daha çok çalışacağız; saat olarak daha çok çalışacağız, kalite olarak daha çok çalışacağız. Bir arkadaşımız söylemişti, burada mı başka bir yerde mi duydum şu anda tereddüt ettim, herhalde burada yazmıştık, Mustafa Bey söyledi galiba. Japonların 1890lı yıllarda ekonomileri, ticaretleri %90 yabancıların elindeymiş. Çok önemli bir

şey! Yüzde 90 yabancıların elindeymiş bunu almaya azmetmişler.

Japonlar mutaassıp bir millet. E biz de mutaassıbiz ehamdülillah. Yani bizim de İslâm taassubumuz Japon'dan aşağı kalmaz.

Biz ondan daha mı az azimli ihlaslı, şeyiz?

Kısa bir zamanda 20-30-40 yıl içinde %90'ının %80'ini almışlar yabancı payını %10'a düşürmüşler.

Ama nasıl çalışmışlar?

Düşmanı yenmek kolay mı?

%90 avantajı elde etmiş olan düşmanı geriletmek kolay mı?

Kolay değil.

Nasıl yenmişler?

%1 kazanca razı olarak. %1 kazanca razı olarak, çok fedakâr çalışarak karşı tarafı pes ettirmişler, yani adam iflas etmiş. Bu %1 kârla malını alıp sattığına göre bu o kadar kârla yaşamayadığı için pes etmiş ve sahayı terk etmiş oluyor.

Şimdi bizim öyle fedakârca çalışmamız lazım. Japon’u misal göstermek olabilir yani ilim Çin’de bile olsa alınır Japon’da da olsa alınır. Çin’le Japon arasında bir adımlık mesafe var. Yani bu bir şeydir, bunu mutlaka yapmamız lazım.

Geçen gün gazetelerde acı bir haber vardı. Bodrum veya Marmaris’teki bir hakimin karısı Türkler aleyhinde [konuşmuş]. Kendisi de Türk. Belki değildir ama yani hakim karısı, [ismi] Türk ismi. Türkler aleyhinde bir kitap yazacakmış, bunu da gidip Yunanistan’da neşredecekmış. Çünkü orada daha çok tiraj sağlar diye düşünüyormuş. Bayağı kötülüyor Türkleri.

Diyor ki; “Türkler cinsel tâcizi de kendilerine âdet edinmiş insanlardır.” Tabii Bodrum, Marmaris’te öyledir, oralara müslümanlar yaz aylarında gidemiyor. Ben biliyorum, o beldelerden bazı kimseler Allah rızası için hicrete karar vermişler; “Çoluk çocuğumuzu burada İslâmî hayatta devam ettiremeyeceğiz.” diye İslâmî hayatı sürdürebildikleri başka beldelere gitmiştir.

Doğrudur. İçki içip kenarda yatıyorlar, mayoyla geziyorlar, böyle rezalet şöyle rezalet. Doğrudur.

Şimdi bir de o kadın, o hakimin karısı, Yunanistan'a gidip de Türkler aleyhine kitabını neşredek olan kadın demiş ki; "Türkler'de okumama âdeti vardır. Okumazlar, yani çok kitap okumak gibi bir kaygıları yoktur." demiş. Aslında sözlerini tam böyle küpürü kesmek, sizlere burada göstermek lazımdı.

Kadına çok kızıyorum belki onun için toplu protestoda tertiplemek lazım diye düşünülebilir diye hatırımdan geçirdim ama sözleri doğru. Ne yapalım yani, tabii düşman insanın böyle hatırını gönlünü kollayacak değil ya!

Okumuyoruz! Okumuyoruz, çalışmıyoruz, araştırma yapmıyoruz.

Bilimsel bir araştırmanın ilk şartı o konudaki bütün mevcut bilgiyi toplamaktır. Mevcut bilgiyi toplamadan, bilmeden, onlara vâkıf olmadan, ileri bir adım daha atılamaz. İlmin şartı budur, yani ilk önce mevcut bilgileri toplayacaksınız. Sizin yazdığınız yazı, sizin yazdığınız kitap mevcutlardan daha ge-

riyse sebebi budur işte; mevcutları okumamışsınızdır, ondan dolayıdır.

Muhterem kardeşlerim!

Çok kitap okuyacağız. Kitap okumaya günümüzde namaz gibi bir zaman ayıracağız. İki saat diyebilirsiniz, bir saat diyebilirsiniz. Bir saat bile okusanız bayağı bir şey birikir. Hatta ben biraz hatırda kalsın diye bir şey de söylüyorum;

“Evinizdeki takvimin yaprağını o gün ezberleseniz, o gün takvim yaprağını kopardığınız zaman arkasındaki bilgileri ezberleseniz bir senin sonunda alim olursunuz.”

Bir saat okursanız çok daha iyi olur çünkü büyük alimler düzenli çalışarak başarıları elde etmişlerdir. İşte bu İbn Sinâ meşhur eserini böyle yazmış. Batıdaki filozoflar günde iki saat metodlu çalışarak şöyle çalışmış böyle çalışmış filan ama muntazam çalışarak, okuyarak yapmışlar bu işi.

Onun için mutlaka kendinizi geliştirecek, kendi sahanızda size yardımcı olacak, dini bilginizi arttıracak kitapları okuyacaksınız.

İsterseniz şöyle bir pazarlık yapalım sizinle; bir saat dünyanız için okuyun bir saat dininiz için okuyun. İhtisasınız için günde bir saat [okuyun]. Yani emirse emir. Hani ulû'l-emre itaat filan diye bu kürsüde de böyle bize de kulaklarımıza bir şeyler soktular.

Emirse emir telakki edin, ricaysa rica, duaysa dua, temenniye temenni; bir saat dini bilgi okuyun her gün, bir saatte meslekî, şahsî bilginizi genişletin. Lütfen bilgili olun, yani mütehassıs olun, alim olun çünkü bu adamları başka türlü yenemezsiniz.

Ben edebiyat fakültesinde talebeyken oraya bir alman geldi, Türkçe konuşuyor bizimle. Alman, Türkçe konuşuyor ve o da Almanya'da bizim edebiyat fakültesinde talebe olduğumuz gibi bir fakültede talebeymiş. Diyor ki; "Ben bir fakülte bitirdim bir fakülte daha bitirmek zorundayım. Çünkü iki fakülteyi bitirmezsem Almanya'da kolay kolay ekmek bulamam." diyor idi o zaman.

f. Dil Eğitimi ve Biz

Yani 30-40 sene öncenin sözünü söylüyorum ben, iki fakülte bitirmek. Yunanca biliyormuş; zaten onların kültürlerinin temeli

olduğu için mutlaka okuturlar. Latince biliyormuş, gelmiş Türkçe öğrenmiş, kendisine Şarkiyat dillerini seçmiş Arapça, Farsça çalışıyor... Ve tabii Avrupalı olduğu için Fransızca biliyor, onları da okuyorlar, İngilizce biliyor. E düşünün İngilizce, Fransızca, Almanca bilen Arapça Farsça Türkçe bilen, Yunanca Latince bilen bir talebeyle bizim Edebiyat Fakültesinin en çalışkan talebesinin durumunu bir yan yana getirin!

Bunlarla başa çıkamayız biz. Bu hal ile, bu gidişle, bu kafayla biz bunlarla başa çıkmamız mümkün değil, İslâm'ı temsil etmemiz de mümkün değil, müslümanlığı, İslâm'ı cihana hakim kılmamızda mümkün değildir.

Onun için bu misalleri önümüze, masamıza koymalıyız ve öyle çalışmalıyız. Çok okumamız, iyi eğitilmemiz, mütehassıs olmamız şart.

Bunun dışında birlik ve beraberliğimiz şarttır. Biz şahsen kendimiz bazı çalışmalar yapıyoruz; bir tekke olduğumuz halde bir tekke gibi değil de holding gibi çalışıyoruz. İşte bu şeyi tertipleyen İspa Turizm şirkettir, İskenderpaşa Turizm ve Seyahat şirkettir.

Burayı tertipleyen bu bizim bir şirketimizdir. Biz bununla çeşitli faaliyetler yaptık. Yurt dışından gelen bir misafir profesör bizim faaliyetlerimizi gördü ve en çok dedi, sizin kurduğunuz şirketler içinde en çok İspa'yı beğendim. Bunu çok iyi düşünmüşsünüz dedi. İnşallah bununla birçok hizmetleri düşünüyoruz.

Bunun gibi daha birçok şirketlerimiz var. Bunları birlik ve beraberlik içinde geliştirmemiz lazım. Yani bunlara sizin de öğrenip katılmanızı temenni ederiz. Sermaye olarak katılmanızı, şube olarak katılmanızı temenni ederiz ve yenilerini açmanızı temenni ediyoruz.

On küsur şirketimiz var. Bundan önceki Aile Eğitim Programı'mızda, Akbük'te, Söke'nin Akbük koyunda yine böyle beş yıldızlı bir otelde çok güzel sonuçlar çıkmıştı ve Ak Radyo yani Akra Radyo Televizyon şirketini kurmuştuk. Allah razı olsun. Onun kuruluşuna katkılarınız olmuştu. İçinizde büyük katkıları bulunan kardeşlerimiz var. Şimdi bu radyolarımızla yayın yapıyoruz.

Buradan duyuluyor galiba değil mi?

İstanbul'da, Konya'da, İzmir'de muhtelif şekillerde [şehirlerde] yayınlar yapıyoruz ve çok güzel sonuçlar alıyoruz. Çok memnunuz; dinleyiciler de memnun biz de bu atılımdan memnunluk duyuyoruz.

Onun için şirketlerimizi düşünün, öğrenin ve onlara katılmanızın ne yolla olacağını düşünün katılın. Yeni şirketler hakkında tekliflerde bulunun.

Bakın Japonların ileriliğın bir alâmeti de bir sene içinde 320 bin patent müracaatı var, bizim 1200.

Biz şimdi burada Japon'u nasıl yeneceğiz?

Adam 320 bin tane yeni bir şeyi yapmayı hazırlamış, dosya hâline getirmiş, müsaadesini almak için daireye müracaat ediyor. Biz 1200 tane! Kaliteleri de ayrı... Yani alalım bu 1200 taneyi, oradan da 1200 tane alalım birbirleriyle kalite bakımından da karşılaştıralım bakalım. Yani orada da geriyiz.

Muhterem kardeşlerim!

Böyle Müslümanlık olmaz, böyle Müslümanlığı temsil etmek olmaz, böyle İslâm'ın

bayraktarlığı, mücahitlik olmaz! Yani onun için büyük şirketler kurarak, büyük çalışmalar, ciddi çalışmalar yaparak yapmamız lazım hizmeti ve sonucu ancak öyle alabiliriz.

Bir de ben yurt dışına açılmamızın cemaat olarak, ümmet olarak çok büyük bir mecburiyet olduğu kanaatindeyim. Yani Ege Denizi; Suriye Irak hududu; doğuda Ermenistan, Azerbaycan, Nahcivan, bilmem ne hududu; kuzeyde Karadeniz vesaire. Biz buraya sığmayız, böyle bir şey olamaz.

Zaten bir arkadaşımız çok güzel bir söz söyledi, meseleleri Türkiye çapında düşündüğünüz zaman hiçbir şekilde İslâm'a hizmet edemezsiniz, güzel hizmet edemezsiniz. Mutlaka yani çok geniş düşünmek gerekiyor ve bizim de yurt dışına açılmamız gerekiyor. Bu yurt dışına açılmayı mutlaka sağlayacağız ama biz şu toplantıyı yurt dışına açılmanın elle tutulur bir müşahhas misalini hazırlayıp size getiremedik; bu bizim eksikliğimizdir, kusurumuzdur. Biz yurt dışına açılmak istiyoruz; nasıl bundan önceki toplantıda Akra'yı, radyo televizyon şirketini kurmuşsak, bunun içinde şunu yapıyoruz diyememenin üzüntüsünü ta-

şıyorum ben. Ama yurt dışına açılmamız lazım bizim.

Öyle olmalıyız ki hani bir gemiyi, bir kayığı muhtelif yerlerden dubaya, iskeleye bağlarlar filan da emniyet altına alırlar. Türkiye'deki emniyetimiz için de bu şart, yani muhtelif dış, sağlam yerlere bir takım bağlantılarla bağlı olmamız lazım.

Ahmet Davutoğlu kardeşimizin ben Malezya'da bulunmasını Allah'ın büyük bir şeyi olarak görüyorum. Oradaki ilim adamlarının adedinin birkaç yıl içinde böyle 80'e kadar yükselmesini çok güzel bir şey olarak görüyorum. Çünkü senelerce önce ben bir yazı yazmıştım; "Bizim bilmediğimiz bir Uzakdoğu âlemi var, orayla ilgilenmemiz lazım. İslâm âleminin de nüfus yoğunluğu zaten orada." demiştim. Yani İslâm âlemini biz düşündüğümüz zaman hemen Mekke Medine çevresini olarak düşünüyoruz ama nüfus yoğunluğu burada değil.

İslâm âleminin ağırlıklı nüfusu, yani en çok müslümanlar nerededir diye şöyle bir teraziye koyarsanız Güneydoğu Asya bastırıyor. Çok önemli. Malay dili 200 milyon kişinin

konuştuğu bir dil. Malayca öğrenmemiz lazım. 200 milyon az bir şey değil. Bazı kimse-lerin Malayca öğrenmesi lazım ve orayla ilgilenmemiz lazım. Orayla ilgilerimizin genişlemesi için bu işle ilgilenebilecek kimler varsa içinizde düşünün. Bu bir fırsattır. Ahmet Bey'le irtibatınızı geliştirirsiniz, sorarsınız öğrenirsiniz. Orasını sağlam bir şey olarak görüyorum bağlantı yeri olarak görüyorum, bir.

İkincisi, ben bu toplantıya gelmeden birkaç hafta önce Sudan'daydım. Dün akşamda arkadaşlarımız benden Sudan'la ilgili hatıralarımı, yeni tabirle izlenimlerimi dinlemek istedi, ben de onlara bazı şeyler anlattım. Temenni ederdim ki biz geniş zaman olsaydı burada hepinize topluca anlatsaydım.

Sudan bizim için çok önemli bir ülkedir. Bunu bütün mütehassıs kardeşlerimiz ittifakla beyan ettiler. Sudan bizim için çok önemli bir ülkedir; İslâmî bakımdan kuvvetlidir, Arapça dili konuşan bir ülkedir, bize sevgileri vardır, bizimle tarih beraberliği vardır, tarihte beraber bizimle omuz omuza çile çekmiş bir millettir. Şu anda geridir, bir çok bakımdan ge-

ridir; söylediğim şeyler bakımından da geridir, çalışma prensipleri bakımından vesaire vesaire. Olabilir. Tencere ve kapağı gibi. Biz ne yapalım yavaş yavaş düzeleceğiz.

Sudan'ı bir kuvvetli odak olarak görüyorum, orayla ilgilenmeniz gerektiğini düşünüyorum.

Avrupa'yı çok önemli bir bölge olarak görüyorum; zaten Almanya'da iki milyon Türk var. Fransa'daki miktarı bilmiyorum ama Cezayirli vesaire müslümanlarla Fransada 4-5 milyon müslüman var. Hollanda'dan gelmiş kardeşlerimiz var; Belçika, İsveç, Danimarka var, oraları gezdim gördüm. Avrupa bizim asla ihmal edemeyeceğimiz bir bölgedir, çok önemli bir bölgedir. Mutlaka orayla çok daha kuvvetli bir şekilde ilgilenmemiz lazım. Gümrük Birliği olur olmaz, bizi yutarlar yutmazlar, ne olursa olsun. Yani yutsalar bile; en menfî, en negatif, en olumsuz şartlarla yani Allah saklasın istilaya bile uğramış olsa müslümanlar Avrupa önemli.

Avrupayla ilgili çalışmalar yapmamız gerekiyor ve Avrupa'dan müslüman olanlar var. İşte 80 bin kişiyi, Hamidullah Hocamız müs-

lüman olsunlar diye gayret etmiş ve bunu sağlamış elhamdülillah. Onları Müslümanlığı tanıtıp İslâm'a çekmek için çalışma yapmak zorundayız. Oradaki müslüman kardeşlerimizin korunması, müslüman kalmak için çalışma yapmak zorundayız. nc jenerasyonun yani üçüncü neslin dilini ve dinini oğrenmeleri için çalışma yapmak zorundayız. Bu hususta sizden iş birliği, yardım ve destek istiyoruz.

Ben birkaç yazı önce dergilerin birisinde dedim ki; "Avrupa'da bir Mehmed Zahid Kotku Kültür Merkezi kurmak istiyoruz." dedim. İnşallah bu yazın, şu sırada herkes tabii tatilde olduğu için Türkiye'ye geldiği için gitmiyoruz. Yazın sonunda veya sonbaharda Almanya'ya gitmemiz lazım, böyle bir merkezi kurmamız lazım ve Almanya veya Hollanda veya Danimarka veya Fransa, yani hepsi için bir çalışma yapmamız gerekiyor.

Ben senelerce önce, 1987'den önce yani henüz daha Ankara İlahiyattan emekliliğimi istemedenden önce bizim arkadaşlara demiştim ki;

g. Yurtdışı Ülke Çalışmaları

“Her biriniz bir ülkeyi kendinize hobi olarak seçin. Bu İslâm ülkesi de olabilir gayrimüslim ülkesi de olabilir. Mesela Hollanda’yı seçebilirsiniz, Mesela İspanya’yı seçebilirsiniz, İtalya’yı seçebilirsiniz, Malta’yı seçebilirsiniz, Cezayir’i seçebilirsiniz filan. Bu seçtiğiniz ülkenin her şeyini öğrenmeye başlayın; literatürünü biriktirin, kütüphaneniz o ülkeyle ilgili olsun, o ülkenin dilini, lisanını öğrenin. O ülkenin tarihini, kültürünü öğrenin. O ülkede müslümanlar varsa onlarla tanışın, o ülkede müslümanlar yoksa o ülkeye İslâm’ı nasıl götürürüm diye başlayın.”

“Ve mümkünse...” demiştim, burada da bir iki gün önce bahis konusu oldu. “Mümkünse oradan birisiyle evlenin ki kayınpeder, akraba vesaire filan olması dolayısıyla oradaki yeriniz de sağlam olsun. Böylece dünyanın her yeriyle irtibatımız olsun.” demiştim.

Aynı sözü şimdi burada da söylüyorum ve şimdiye kadar çok kuvvetle bunu takip etmediğimden de kendim üzüntü duyuyorum. Keşke kuvvetli bir şekilde takip etseydik de şimdi her ülke ile ilgisi olan, 15-20 tane o ülkenin

dilini, tarihini, meselelerini bilen kardeşlerimiz olsaydı!

Bakın Suriye bizim sınır komşumuzdur, emin olun Suriye'yi bile bilmemiz gerektiği kadar bilmiyoruz. Ben Suriye ile ilgili, bir gazetede tefrika halinde 7-8 gün devam eden bir batılının tahlilini okudum, o kadar ince tahlil etmişler, o kadar güzel biliyorlar ki bizim hiçbirşeyden haberimiz yok.

Onun için böyle bir ülkeyi seçmenizi, bu ülke Afrika ülkesi olabilir, Amerika olabilir, Güney Amerika olabilir, Asya ülkesi olabilir; bizim oradaki Türkler Ortalık Asya diyorlar, Ortalık Asya ülkeleri olabilir. Çin olur, Japonya olabilir vesaire hepsi olabilir ama bir yeri seçin orayla ilgili çalışmalar yapın.

Ben Avrupa'yı bizim için çok yakın olması dolayısıyla önemli bir ülke görüyorum. Büyük tehlikeler de oradan gelebileceği için önemli, büyük faydalar da sağlayabileceğimiz, menfaat sağlayacağımız için önemli.

Amerika'yı çok önemli bir ülke olarak gördüm. 4-5 sene önce Amerika'ya gittim, niyetim orada kalmaktı. "Madem ki Amerika dünyada böyle efelik yapıyor her yere ferma-

nını infaz ettiriyor. Gidelim burada bir çalışma yapalım.” demiştim. Baktım, benim şartlarım dolayısıyla orada hizmet etmem mümkün olmayacak döndüm geldim ama Yusuf Ziya kardeşimiz orada güzel hizmet ediyor. O çeşit hizmet eden insanlar olabilir.

Amerika'nın ihmal edilmemesi lazım. Amerika'da bugün müslümanlar kilit grup halindedir; yani Cumhuriyet veya Demokrat partiden istedikleri partiyi seçtirebilirler, istediklerini iktidara getirebilirler. İktidara getirecekleriyle de pazarlık yaparak istedikleri avantajı yahudilerden daha iyi alabilirler ama bunun için şuurlanmaları lazım. Bunun için de birilerinin, müslümanlardan bazılarının kuvvetli bir şekilde Amerika üzerinde çalışması lazım geliyor, gerekiyor.

Tabii Orta Asya ülkeleri önemli, zaten oraya hevesle giden pek çok kardeşlerimiz oldu.

İşte böylece yurt dışına açılmamız ve oralarda sağlam mekanlar, barınaklar, yığınaklar, sığınaklar elde etmemiz lazım. Yani Türkiye'yi de batırtmamak için, batırttırmamak için, batırmak isteyenlere engel olmak

için de bu lazım. Kayığı üç beş yerden kenardaki babalara bağlarsanız o zaman kayık su alsa bile batmaz, hiç olmazsa şeyde durur.

Onun için yurt dışına açılma şeyini de not almanızı, bunu nasıl yapabileceğinizi kendi kendinize sormanızı, kendi çapınızda bunu tahakkuk ettirmeye çalışmanızı rica ediyorum.

Bu çeşit toplantıların daha geniş çapta daha sık olarak yapılmasını da temenni ediyorum.

Allahu Teâlâ hazretleri hepinizden razı olsun. Hepinizi sevdiği razı olduğu amelleri işlemeye muvaffak eylesin. Ömrünüzü rızâyı bâriye uygun geçirmenizi nasip eylesin. Dünyada da âhirette de mutlu ve bahtiyar eylesin. Sevdiklerinizle, evlâdı iyâliniz, ahbâbı yârânınızla beraber bahtiyar olun.

Allahu Teâlâ hazretleri iki cihanda sizleri aziz eylesin.

***

SORULAR-CEVAPLAR

Soru: İslâm dergisini beynelminel bir dergi olarak çıkaramaz mıyız?

Cevap: Her şeyi yapabiliriz ama maddî imkânlarla bağılı. Bunun beynelminel bir dergi için çıkması demek İngilizce neşredilmesi ve yurt dışına yayılması demektir. Yayılan yerlerden parasının gelmesi demektir ve bu paranın da muntazam bir sirkülasyon, dönüşüm, deveran içinde derginin sıhhatle yürümesini sağlayacak bir tarzda işlemesi gerekir. Bu olmadığı için biz İlim Sanat dergisini bile rölantiye aldık.

Dergi çıkarmak kolay bir şey değil, yani şu kadar adet dergiyi, 100 bin adet dergiyi bastıracağınız zaman şu kadar kamyon, şu kadar ton kağıt gerekiyor. Kağıdı da peşin parayla alıyorsunuz veya büyük meblağlarla alıyorsunuz. Bir sayı çıkartıyorsunuz, iki sayı çıkartıyorsunuz, üçüncü sayıda pes diyorsunuz. Türkiye'deki İslâmî dergilerin pes etmesinin sebebi Anadolu'ya giden dergilerin paralarının geriye gelmemesidir, dergilerin Anadolu batağına saplanmasıdır. İki yıl sabrederler; ilk topladıkları açılış, başlangıç sermayesiyle iki yıl 24 sayı kadar çıkartabilirler, ondan sonra oradaki kitabeveleri paraları göndermediği için dergiler batar.

Bu da müslümanların zaaflarından bir tanesidir. Yani İslâmî cephe İslâmî cephe ama mali meselelerde gayri İslâmî şekillerde çalışıyorlar.

Benim paramla kitabevinin sahibi otomobil alır, onun üstüne biner sefa yapar, ben de burada cefa çekerim. Yani benim paramı o kullanır, ben param geri gelsin de kağıt alayım da neşriyat yapayım diye burada inlerim. Kağıdı alamayınca da derginin frenine basarım, üç ayda bir çıkartırım, altı ayda bir çıkartırım, senede bir çıkartırım. Mesele bundan ibarettir.

Zenginin birisi, bir petrol kuyusuna sahip birisi gelsin desin ki parası benden. Tamam, dünyanın en güzel İslâm dergisini İngilizce olarak çıkartmaya hazırız. Hatta her dilden çıkartabiliriz, Almanca, Fransızca, vesaire. Çünkü buna yatkın kadromuz var ama paramız yok; ihvânımız, ahhâbımız, yârânımız var ama bütçemiz yok. Parayı sağlayın, [neden olmasın!]

Biz para sağlamak için bu şirketleri kuruyoruz. Yani parayı sağlayın derken, para sağlamakta kendimiz çalışma yapmıyoruz mâna-

sına değil. Bizim kurduğumuz bütün ticari Őirketlerin amacı, vakıf faaliyetlerinin kimseye muhtaç olmadan devam etmesini sağlamak içindir.

Bizim İslâm dergisi 14 yıl, 12 yıl devam ediyorsa böyle bir Őeyden dolayı devam etmektedir, yoksa iki yılda biz de batardık biz de çıkamazdık ama biz de yavaşlamıŐızdır. Çünkü büyük krizler, büyük darbeler oluyor. O ekonomik darbeleri atlatırsanız bile yara alıyorsunuz.

Para meselesidir, yani mali finansman meselesidir. Bir zengin veya bir grup arkadaş, biz bunu sağlarız derlerse beynelminel bir dergi çıkartırız ve çok faydalı olur, büyük fayda sağlar. Kendimize de fayda sağlar; bizim de ufkumuz açılmış olur, dünyayı tanımış oluruz, dünya müslmanlarıyla diyaloğumuz gelişmiş olur. Büyük faydalar sağlar.

Soru: Sizlerin sözlerinizle ticarete başladım. Elhamdülillah başarılı oldum. Sizden ricam ticaret esnasında bayanlarla tokalaŐma durumu söz konusu oluyor. Bu durumda ne yapmalıyız?

Cevap: Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz bey'at alırken dahi hanımlarla musafaha etmemiştir, el tutmamıştır. Sünneti seniyye, Efendimiz'den gördüğümüz görenek budur. Biz şey yapacağız; nasıl sakal bırakıyorsak, başkaları tıraş oluyor biz sakal bırakıyoruz. Nasıl kıyafetimizde özel durumlar oluyorsa, bilhassa hanımlarda, beylerde de dikkat edebilenler memuriyeti, vesairesi dolayısıyla imkanları olanlar nasıl böyle mümkün olduğu kadar İslâmî olduğunu düşündüğü kıyafetleri giyebiliyorlarsa biz de davranışlarımızda da İslâmî olacağız.

Yani düğünümüzde İslâmî olacak, selamlaşmamız da İslâmî olacak, herkes bizi bilecek.

Ben askere giderken yüksek mühendis bir kardeşim dedi ki; “Hanımını sakın askere götürme.” dedi.

Götürmeyeyim ama kime bırakayım?

Allah bana emanet etmiş yani çoluk çocuk sorumlusu benim. Bıraktığım insanlara yük olacak. Yani hoca Efendimiz'e vesaireye mi şey yapacağım.

Dedi ki; “Orada komutanlar zorlarlar çok zor duruma düşersin. Akşam dans olur, şey olur, toplantıya çağırırlar, gitmediğin zaman onlar sıkıştırırlar.” filan dedi.

Onu yapmışlar, onun başına o olaylar gelmiş; “Sakın hanımını götürme!” dedi.

Biz gittik.

Nasıl gittik?

Otobüsün altına iki tane Anadoluşu şeyler gibi yatakları, denkleri atıp beş kişilik aile olarak askerlik yaptığımız yere, Ağrı'nın Patnos ilçesine gittik ve ilk baştan beri tavrımızı belli ettik. Hiç bir şeyi sakınmadık çünkü sakındığın zaman, sakladığın zaman daha fena oluyor. Çok açık olduğun zaman herkes seni öyle kabul ediyor.

İçki içen ayyaş bir binbaşı vardı, gelip bize dinî mesele sorardı. Alay komutanı şâribülleyli vennehâr idi.

Allah kurtarsın.

Beni çağırdı; “Hocam, alayımızda kazalar çok oluyor. Acaba kurban kessek, kanlarını her aracın önüne birer parmak sürsek kazalar engellenir mi?”

Dedim, kanla kazaların engellenmesi arasında bir münasebet yoktur ama kurbanı Allah kabul ederse, dualarınızı kabul ederse kaza olmayabilir filan dedim. Yani insanlar size adapte oluyor. Siz tavrınızı yumuşak ama kararlı bir şekilde ortaya koyduğunuz zaman karşı taraf size adapte oluyor.

“Çok teşekkür ederim. Ben el sıkılmıyorum.” diye alıştırdığınız kendinizi herkeste bilir. Bir defa; “Tamam, bu iflah olmaz, ıslah olmaz. Bunun hali budur.” der. O haliyle kabul eder. El sıkılmak uygun olmuyor. Allah hepinizden razı olsun. Sözü uzattığım için üzülüyorum. Allahu Teâlâ hazretleri hayırlara muvaffak eylesin. Cennetiyle cemaliyle cümlelerinizi müşerref eylesin. *es-Selâmu aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtüh.*

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

23 Safer 1415 / 31.07.1994

Uludağ/ Bursa

[Bütün AİLE EĞİTİM KAMPİ KONUŞMALARİ'na PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

